

اسلوب مسئلہ گوئی

امیر بہاء الدین علی بن عزاد

www.ketab.ir

«گروه سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی»

وابسته به کانون اندیشه جوان، در
راستای خواست و علاقه‌مندی مخاطبان

طلبه جوان، مجموعه «مهارت‌های طلبگی»

را به شما آورده است؛ این مجموعه تلاش

می‌کند تا مساجد و مساجد، خانوادگی،

اجتماعی، علمی، اخلاقی و تبلیغی،

مهارت‌هایی متناسب با مقتضات رفتاری و

معرفتی طلاب جوان ارائه کند تا آنان را در

نقش‌آفرینی مؤثر و مفید یاری نماید.

مهارت‌های طلبگی

www.ketab.ir

مهارت‌های طلبگی ۳۵

کانون اندیشه جوان | گروه سنت‌های حوزوی و آداب طلبگی

اسلوب مسئله‌گویی

امیربهاء‌الدین علایی نژاد

ناشر: کانون اندیشه جوان

چاپ سوم: ۱۴۰۳

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

طراح جلد: محمدحسین مؤیدی

چاپ و جلد: چاپخانه آرزوی دیدار

کانون
اندیشه
جوان

سرشناسه: علایی نژاد، امیربهاء‌الدین، ۱۳۵۰ - عنوان: مهارت‌های طلبگی: اسلوب مسئله‌گویی / امیربهاء‌الدین علایی نژاد. مشخصات نشر: [تهران]: کانون اندیشه جوان، ۱۴۰۱. مشخصات ظاهری: ۱۴۹ ص.

شابک: 5- 404- 159- 600 - 978. وضعیت فهرست‌نویسی: فیس. فروست: مهارت‌های طلبگی. موضوع: طلاب — ایران -- راه و رسم زندگی. موضوع: -- Conduct of life Islamic seminarians -- Iran. شناسه افزوده: کانون اندیشه جوان. کنگره: ۷: BP رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۰۷. شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۲۴۶۲۶.

این کتاب با کاغذ حمایتی چاپ شده است

تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

فروشگاه کتاب اندیشه: تهران: خیابان انقلاب، روبروی

درب اصلی دانشگاه تهران، پلاک ۱۲۴۸، تلفن: ۶۶۱۷۵۶۷۰

قیمت کتاب مطابق QR کد پشت جلد و مراجعه به آدرس وبگاه

www.poiict.ir

پیشگفتار

مقدمه ستاد ملی ترویج احکام دین

مقدمه

فصل اول

(الف) اصل اعتمادسازی

۱. داشتن تسلط علمی بر محتوا و مبانی احکام و قدرت پاسخ‌گویی
۲. قدرت پاسخ‌گویی به سؤال‌ها، شبهه‌ها و دفاع از احکام
۳. آشنایی با متون فقهی و مطالعه هدفمند و عمیق پیش از بیان احکام
۴. داشتن زمان بندی مناسب و برنامه‌ریزی منسجم در بیان احکام (مدیریت زمان)
- ۴-۱. مجالس موفق و مقصود
- ۴-۲. دوره‌های کوتاه مدت
- ۴-۳. دوره آموزش میان مدت
- ۴-۴. دوره آموزش بلندمدت
- ۴-۵. دوره آموزش مستمر و دائم
۵. آشنایی با موضوع‌شناسی و مصادیق فقهی
۶. آشنایی کامل با اصطلاحات و واژگان فقهی
۷. ذکر مدارک و مأخذ احکام
۸. همراه داشتن رساله، جزوه یا کتاب احکام یا نرم افزار حاوی فتاوی مراجع
۹. پرهیز از بیان پاسخ‌های ناقص و احتمالی به سؤال‌های شرعی افراد
۱۰. پرهیز از استنباط‌های شخصی و ذهنی
۱۱. تصحیح مسائلی که مسئله‌گو اشتباه بیان کرده

(ب) اصل تسهیل و تبشیر

۱. پرهیز از استدلال فقهی در بیان احکام
 ۲. پرهیز از بیان فلسفه احکام
- (ج) اصل روشمندی و جذاب‌سازی
۱. تأثیرگذاری بر احساس، هیجان و گرایش مخاطب در فراگیری احکام

۱-۱. طرح سؤال		۴۲
۱-۲. شیوه استفاده از سؤال برای ایجاد انگیزه		۴۲
۲. بیان اجر و پاداش یا جزا و عقاب عمل به احکام		۴۴
۳. ذکر مصادیق و مثال های کاربردی احکام		۴۶
۴. بیان احکام گوناگون و متنوع		۴۸
۵. استفاده از جاذبه های هنری و قالب و روش های متنوع بیانی		۴۸
(د) اصل اجمال یا تفصیل		۴۹
(ه) رعایت بایسته های بیان احکام		۵۲
۱. توجه به اولویت های فقهی جامعه و مخاطبان		۵۲
۲. بیان احکام مطابق فتوای مشترک و مشهور مراجع تقلید (جمع بین فتاوا)		۵۲
فصل دوم		۵۷
(الف) انتخاب موضوع		۵۹
۱. ملاک های مؤثر در انتخاب موضوع		۵۹
۲. تشخیص نیاز مخاطبان		۵۹
۳. تعیین میزان درک و فهم مخاطب		۵۹
۱-۳. زمان		۶۰
۱-۴. نیاز مخاطبان		۶۰
۲- عوامل مؤثر در تعیین		۶۱
۱-۲. سن افراد		۶۱
۲-۲. جنسیت افراد		۶۲
۲-۳. موقعیت و مکان زندگی و محل اقامت		۶۲
۲-۴. موقعیت زمانی		۶۳
(الف) ماه مبارک رمضان		۶۴
(ب) دهه محرم		۶۴
(ج) دهه صفر		۶۵
(د) دهه فاطمیه		۶۶
(ه) عید غدیر و ایام شادی		۶۶
(و) ایام عید نوروز		۶۷
(ز) تابستان		۶۷
(ب) تهیه محتوا		۶۹
(ج) تنظیم و شیوه های دسته بندی احکام		۷۱
۱. شیوه نموداری		۷۲

۲. شیوه پرسشی

۳. شیوه عنوانی

۴. شیوه ترکیبی یا تلفیقی

(د) فیش نویسی احکام

۱. یادداشت برداری

۲. فیش نویسی

۳. تهیه طرح درسی

فصل سوم

(الف) روش استفاده از آیات الاحکام

۱. شیوه‌های بیان احکام در قرآن

۱-۱. احکام کلی و عام

۱-۲. احکام جزئی اجمالی

۱-۳. احکام جزئی تفصیلی

۲. ثمره‌های استفاده از آیات الاحکام

۲-۱. آثار معنوی

۲-۲. اطلاع از منابع استنباط احکام

۲-۳. تنوع و جذابیت

۲-۴. افزایش یادگیری

۳. شیوه استفاده از آیات الاحکام

(ب) روش استفاده از روایات الاحکام

۱. ثمره‌های استفاده از روایات در بیان احکام

نکات درخور توجه در ارائه احادیث شریف

۲. شیوه استفاده از روایات احکام

(ج) روش احکام ضمنی یا منبر فقهی

(د) روش نکته‌ای یا کوتاه

(ه) روش قاعده‌ای

(و) روش تعلیل و توجیه (بیان حکمت بعضی از احکام)

(ز) روش پرسش و پاسخ

۱. هدف از بیان احکام به روش سؤال

۲. نکات درخور توجه در استفاده از روش ایجاد سؤال

۳. مراحل استفاده از این روش

۴. ایجاد سؤال و انواع آن در بیان احکام

۱۱۱		۴-۱. ایجاد سؤال همراه با حکمت تشریح احکام
۱۱۳		۴-۲. ایجاد سؤال به روش سنتی
۱۱۴		۴-۳. ایجاد سؤال به وسیله استفتائات
۱۱۴		(ح) روش روخوانی و توضیحی
۱۱۵		(ط) روش نظارت و بیان نقایص
۱۱۷		(ی) روش عملی
۱۱۸		(ک) روش به کارگیری تکنولوژی (بیان احکام به صورت چندرسانه‌ای)
۱۲۱		فصل چهارم
۱۲۳		الف) جدول
۱۲۵		ب) شعر و سرود
۱۲۸		ج) داستان
۱۳۲		د) لطیفه و طنز
۱۳۴		ه) معما و چیستان
۱۳۵		و) ضرب‌المثل
۱۳۶		ز) پازل
۱۳۶		ح) طراحی و نقاشی
۱۳۷		ط) عددی
۱۳۸		ی) رمزی
۱۴۰		ک) فیلم و نمایش
۱۴۱		ل) جورچین و پازل
۱۴۳		کتابنامه

----- | پیشگفتار | -----

فنون اندیشه جوان» مؤسسه‌ای فرهنگی است که از سال ۱۳۷۷ تاکنون در جهت تبلیغ و ترویج گفتمان انقلاب اسلامی تلاش کرده و به منظور رشد فکری آنان ۱۶ تا ۲۸ سال فعالیت می‌کند. از برجسته‌ترین اهداف این کانون ارتقا و یوفا ساختن باورها و گرایش‌های دینی، معرفتی، فکری و شخصیتی مخاطبان آن و نیز معرفی الگوهای مطلوب و پاسخ به نیازها و خواسته‌های آنان است. مؤسسه تلاش می‌کند در عرصه‌های مختلف علوم انسانی از دریچه اسلام ناب باخوانی، بررسی، نقد، تمیید و بازتولید آرا و اندیشه‌ها بپردازد.

کانون اندیشه جوان برای ارتباط مستقیم خود با جوانان و اندیشه‌ورزان راه‌های جدیدی در نظر دارد که عبارتند از: برگزاری نشست‌های گفتمانی و همایش‌ها، ارتباط برقرار با دانشجویان و تشکل‌های دانشجویی، برگزاری مناظره‌ها، میزگردهای نوع، تولید کلیپ، سایت «باشگاه اندیشه» (به عنوان اولین گفتمان‌محازی و یک مقالات مختلف در ساحت مباحث فکری) و...

کتاب یکی از بهترین قالب‌های تولیدی در کانون است؛ این یار مهربان با ایی و خوش‌بیانی‌اش سخن‌های فراوانی برای خوانندگانش دارد و همچون آغی در دستان جوانان پرسشگر و کنجکاو در عصر پرشبهه روزگار ماست. کانون ییشه جوان در چهار سطح جوان، دانشجو، اندیشه و طلبه کتاب‌هایی را منتشر نماید:

«کتاب جوان» برای مخاطبان جوانی تهیه می‌شود که ۱۵ تا ۱۹ ساله‌اند و دوره متوسطه دوم تحصیلی را سپری کرده‌اند.

۲. «کتاب دانشجو» مربوط به جوانان دانش پژوه در مقطع کاردانی و کارشناسی است که به طور معمول ۱۸ تا ۲۲ سال دارند.

۳. «کتاب اندیشه» برای جوانانی نگاشته می شود که پویایی فکری خوبی داشته و به طور معمول کمتر از ۲۸ بهار را تجربه کرده اند.

۴. «کتاب طلبه» با جوانانی سخن می گوید که سال های نخست و سطوح هفتم تا دهم علوم حوزوی را می گذرانند.

قلم کتابی که اکنون پیش روی شماست، برای سطح طلبه مبتدی بر روی چهارمق گرفته است. در این کتاب محقق محترم با قلمی روان و جذاب کوشش کرده است که به موضوع مهارت مسئله گویی و بیان احکام پرداخته، ذهن مخاطب را بهتر و بیشتر با آن آشنا سازد.

به یقین نقدها و پیشنهادات سازنده مخاطبان ما را در ارتقای علمی و دستیابی به اهداف فراروی مانع یاری خواهد کرد.

کانون اندیشه جوان

----- | مقدمه ستاد ملی ترویج احکام دین | -----

امام باقر علیه السلام می فرمایند: «سَارِعُوا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَحَدِيثٌ وَاحِدٌ حَلَالٌ وَحَرَامٌ تَأْخُذُهُ عَنْ صَادِقٍ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا حَمَلَتْ مِنْ ذَهَبٍ وَفِضَّةٍ؛ در آموختن حلال و حرام (مسئله شرعی) را از منبع مورد اعتماد بگیرید، ارزش و نیل آن بیشتر از دنیا و معادنی است که از طلا و نقره در دل آن است».

دین مجموعه به هم پیوسته‌ای است که از سه عنصر مهم تشکیل شده است: عقاید، اخلاق و احکام. احکام که جایگاهی ویژه در این مجموعه دارد، بیان مقررات رفتاری انسان است در همه ابعاد و زوایای زندگی فردی و اجتماعی. چون و منابع دینی همگان را به ضرورت یادگیری احکام و اهمیت آن، راهنمایی دهد که نمونه آن را در کلمات نورانی امام باقر علیه السلام در ادامه خواهیم دید.

بر این اساس برای احیا و آموزش این امر مهم، شاکردن و تکلیف امامان صوم علیهم السلام که همان طلاب و دانش‌آموختگان حوزه‌های علمیه دینی هستند، به میدان گذاشته‌اند و با تلاش در این عرصه، عموم مردم را به سمت یادگیری احکام جذب کرده‌اند. ولی آنچه این معلمان دین و میانان احکام شرع خوب است به آن توجه ویژه کنند این است که در موفقیت آن‌ها، نگاه هم‌زمان به بیای سه‌گانه یک مثلث لازم است. یک ضلع این مثلث تسلط بر احکام، ضلع م آن هنر ارائه در قالب‌ها و روش‌های مؤثر و به‌روز و داشتن مهارت انتقال و ضلع سوم توجه به مبانی احکام است.

الف) نقش تسلط بر احکام بسیار مهم است، زیرا «بی مایه فطیر است». احکام مانند غذاست و سفره هرچند زیبا باشد، مهمان را سیر نمی‌کند و او منتظر غمی ماند.

ب) نقش روش‌ها هم مهم است و این کار، نقش «اشتهاوری» دارد ولی تنهایی کارایی ندارد؛ زیرا گفته‌اند که «آفتابه لگن هشت دست، شام و ناهار هیچی

ج) مبانی احکام نقش زیرساخت را دارد و شناختن بنیاد و بتن‌ریزی کار است؛ چون اگر مبانی احکام در مخاطب ما ضعیف باشد، به هدف مطلوب نخواهیم رسید. شبهه‌ها و سؤال‌های بنیادین و اساسی جواب داده نخواهد شد و در نتیجه، از به احکام و تسلیم و تعبد هم در کار نخواهد بود. پس باید ابتدا پایه‌ها را درست کرد و سپس ساختمان محکم و مرتفعی ساخت.

آموزش هر کدام از این سه ضلع بر عهده گروهی از متخصصان فن است. خوشبختانه آثار مفیدی در این زمینه‌ها منتشر شده است.

«اسلوب مسئله‌گویی» کتابی است که پیش رو دارید و به ضلع دوم این مثلث پرداخته است.

مؤلف محترم، فاضل ارجمند، جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای امیر بهاء‌الدین علایی‌نژاد که سابقه و تجربه تدریس سال‌های متمادی در این زمینه دارند، از استادان «ستاد ترویج احکام»‌اند که در این کتاب توانسته‌اند روش‌ها و قالب‌ها و ... را به‌طور مختصر و مفید و جذاب بیان کنند. این کتاب را ارزیابان ستاد ترویج چندین بار ارزیابی کرده‌اند؛ از این رو برای گروه هدف که طلاب و مبلغان جوان هستند، مفید خواهد بود. ستاد ترویج احکام به سهم خود از همه کسانی که در خلق این مکتوب نقشی داشته‌اند سپاسگزاری می‌کند. البته شایسته است سپاسی ویژه کنیم از دست‌اندرکاران پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی که طراح این ایده بودند و با تلاش وافر، آن را به صورت این کتاب اختیار علاقه‌مندان قرار دادند.

الف) نقش تسلط بر احکام بسیار مهم است، زیرا «بی مایه فطیر است». احکام مانند غذاست و سفره هرچند زیبا باشد، مهمان را سیر نمی کند و او منتظر غذا می ماند.

ب) نقش روش ها هم مهم است و این کار، نقش «اشتهاوری» دارد ولی به تنهایی کارایی ندارد؛ زیرا گفته اند که «آفتابه لگن هشت دست، شام و ناهار هیچی».

ج) مبانی احکام نقش زیرساخت را دارد و شناخت بنیادی و بتن ریزی کار است؛ چون اگر مبانی احکام در مخاطب ما ضعیف باشد، به هدف مطلوب نخواهیم رسید و شبهه ها و سؤال های بنیادین و اساسی جواب داده نخواهد شد و در نتیجه، الزام به احکام و تسلیم و تعبد هم در کار نخواهد بود. پس باید ابتدا پایه ها را درست کرد و سپس ساختمان محکم و مرتفعی ساخت.

آموزش هر کدام از این مباحث بر عهده گروهی از متخصصان فن است و خوشبختانه آثار مفیدی در این زمینه ها منتشر شده است.

«اسلوب مسئله گویی» کتابی است که پیش رو دارید و به ضلع دوم این مثلث پرداخته است.

مؤلف محترم، فاضل ارجمند، جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای امیر بهاء الدین علایی نژاد که سابقه و تجربه تدریس سال های متمادی در این زمینه دارند، از استادان «ستاد ترویج احکام» اند که در این کتاب توانسته اند روش ها و قالب ها و ... را به طور مختصر و مفید و جذاب بیان کنند. این کتاب را ارزیابان ستاد ترویج چندین بار ارزیابی کرده اند؛ از این رو برای گروه هدف که طلاب و مبلغان جوان هستند، مفید خواهد بود. ستاد ترویج احکام به سهم خود از همه کسانی که در خلق این مکتوب نقشی داشته اند سپاسگزاری می کند. البته شایسته است سپاسی ویژه کنیم از دست اندرکاران پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی که طراح این ایده بودند و با تلاش وافر، آن را به صورت این کتاب در اختیار علاقه مندان قرار دادند.

از خدای بزرگ خواهانیم که این خدمت را به درگاه خویش قبول فرماید و مورد
رضایت مولایمان حضرت بقیة الله الاعظم عجل الله فرجه قرار گیرد.

حسین وحیدپور

www.ketab.ir